

**Przeszłość – pamięć –
teraźniejszość**

Do kogo należy historia?

„Obok. Polska-Niemcy. 1000 lat historii
w sztuce”

Jürgen Fuchs i pamięć o niemieckiej
dyktaturze

Państwo a pamięć w Polsce i we Francji

Ochrona grobów ofiar wojen

Mentalność w Prusach 1806-1871

Niemieckie reparacje po I wojnie
światowej

Austria w okresie rządów Karla Rennera

Ruch „Freies Deutschland”

Z dziejów niemieckiego hymnu

Więźniowie z różowym trójkątem
w KL Auschwitz

„Nach den Kriegen” - między tożsamością
a pamięcią

Pamięć w relacjach polsko-ukraińskich

Nazwy miast jako miejsca pamięci

Pomnik Poznańskiego Czerwca 1956
i jego kopiowanie

Od/budowa Zamku Królewskiego
w Poznaniu

70^{LAT}
IZ

Instytut Zachodni

Przeгляд Zachodni, nr 2, 2014

PRZEGLĄD
ZACHODNI

■ „Przegląd Zachodni” to czasopismo naukowe Instytutu Zachodniego ukazujące się nieprzerwanie od lipca 1945 r. Przez lata zmieniała się jego szata graficzna, nakład czy częstotliwość - do 1948 r. pismo było miesięcznikiem, do 1990 r. dwumiesięcznikiem, a obecnie jest kwartalnikiem. Stała pozostała struktura wewnętrzna proponująca czytelnikowi lekturę artykułów, materiałów, przeglądów i komentarzy, źródeł, polemik i dyskusji, ocen i omówień oraz kroniki naukowej. W różnych okresach pojawiały się rubryki: współczesna Czechosłowacja, kronika Niemiec współczesnych, korespondencje (stanowiące szczególnie ciekawe źródło dla lat 1945-1959), a nawet poezje oraz raporty, wywiady czy bardzo obszerne relacje z dyskusji, od 2010 r. - Instytut Zachodni we wspomnieniach. Zakres tematyczny publikacji zawsze był odzwierciedleniem charakteru naukowego i priorytetów badawczych Instytutu Zachodniego. Już w 1946 r. „Przegląd Zachodni” nakreślił swój profil, obejmujący tzw. problematykę zachodnią (Europa Zachodnia i Środkowa), zagadnienia niemieckie w aspekcie historycznym i aktualnym oraz całokształt problematyki polskich ziem zachodnich.

Po przełomie lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych XX w. oprócz tradycyjnego zainteresowania zagadnieniami historii i współczesności Niemiec oraz stosunków polsko-niemieckich, daje się wyraźnie zauważyć większe zainteresowanie tematyką europejską oraz regionami czy „małymi ojczyznami”. Łamy piśmnia zajmują materiały dotyczące polskiej rzeczywistości powojennej, często weryfikujące obowiązujące przez lata poglądy. Zauważalny jest renesans zainteresowania Ziemią Zachodnią i Północnymi, a w nowej rzeczywistości przedmiotem dociekań są przemilczane dotychczas tematy np. niemieckie dziedzictwo, identyfikacja z „prywatną ojczyzną”, kształtowanie nowej tożsamości czy euroregiony.

Początek nowego tysiąclecia to przede wszystkim poszukiwanie odpowiedzi na pytania, które zrodził nowy układ sił w świecie, transformacja polityczna, gospodarcza oraz mentalna krajów i społeczeństw postkomunistycznych, zjednoczenie Niemiec, pogłębianie i poszerzanie procesu integracji europejskiej czy wyzwania globalne. Różnorodność podejmowanej tematyki pozostaje zgodna z przyjętą formułą: Polska - Niemcy - Europa i w pełni korzysta z możliwości swobodnej i rzetelnej analizy procesów, zjawisk i zależności oraz pojawiających się nowych trendów światowych.

2 (351)
2014

**Czasopismo
Instytutu Zachodniego
w Poznaniu**

Kwartalnik

70 LAT

Instytut Zachodni
1944-2014

Przegląd Zachodni, nr 2, 2014

**PRZEGLĄD
ZACHODNI**

Instytut Zachodni

CII 473 27

Przeszość – pamięć – teraźniejszość

- 5 | Od Redakcji
- ARTYKUŁY
- 7 | *Jerzy Kałużny*
Do kogo należy historia? Refleksja literaturoznawcy
- 23 | *Julita Makaro*
Pamięć o sąsiedztwie narodowym. Wokół wystawy „Obok. Polska-Niemcy. 1000 lat historii w sztuce”
- 39 | *Ernest Kuczyński*
Przeciwko zapomnieniu. Jürgen Fuchs i pamięć o drugiej niemieckiej dyktaturze
- 59 | *Pierre-Frédéric Weber*
O przemianach pamięci oficjalnej w Europie po 1989 roku. Państwo a pamięć w Polsce i we Francji
- 71 | *Jolanta Mikołajczyk*
Ochrona grobów ofiar wojen jako komponent polityki pamięci prowadzonej przez państwo. Podstawy prawne i przykłady realizacji

- 91 | *Dariusz Łukasiewicz*
Mentalność pruska, mieszczańska, protestancka czy kapitalistyczna? Prusy 1806-1871
- 121 | *Tadeusz Kotłowski*
Problem niemieckich reparacji po I wojnie światowej
- 139 | *Dariusz Jeziorny*
Międzynarodowe znaczenie Austrii w okresie rządów Karla Rennera w ocenach dyplomacji polskiej
- 159 | *Katarzyna Jedynakiewicz-Mróz*
Geneza i okoliczności powstania Ruchu „Freies Deutschland” wśród jeńców niemieckich w ZSRR (1941-1943)
- MATERIAŁY
- 185 | *Marek Andrzejewski*
Z dziejów niemieckiego hymnu
- 199 | *Bohdan Piętka*
Więźniowie z różowym trójkątem w KL Auschwitz
- 229 | *Agnieszka Dylewska*
Dagmar Leupolds Vaterroman „Nach den Kriegen” als Zwischenreich von Identitätsfindung und Gedächtnis
- 224 | *Michał Siekierka*
Pamięć polityczna a pamięć społeczna w kształtowaniu się relacji polsko – ukraińskich po 1991 r.

- 254 | *Monika Wójcik-Żołądek*
Od Königsberga do Kaliningradu. Nazwy miast jako miejsca pamięci
- 273 | *Małgorzata Praczyk*
Kopiowanie miejsc pamięci. Przypadek Pomnika Poznańskiego Czerwca 1956
- 286 | *Łukasz Skoczylas*
Od/budowa Zamku Królewskiego w Poznaniu i spory o poznańską pamięć społeczną
- OCENY I OMÓWIENIA
- 299 | Christian Myschor, Wyżsi urzędnicy pruskiej administracji prowincjonalnej w Poznańskim 1871-1918 (omów. *Zygmunt Zieliński*)
- 302 | Sabina Bober, Bóg i człowieczeństwo w niemieckich obozach koncentracyjnych (omów. *Zygmunt Zieliński*)
- 305 | Günther Morsch, Agnes Ohm, Zapomniana zagłada? Polska i czeska inteligencja w obozie koncentracyjnym Sachsenhausen na początku drugiej wojny światowej; Agnes Ohm, Anna Pukajło, Horst Seferens, Polska mniejszość w KZ 1939 – 1945. Działacze i działaczki polskich organizacji w Rzeszy Niemieckiej w obozach koncentracyjnych Sachsenhausen i Ravensbrück (Die polnische Minderheit im KZ 1939 – 1945. Mitglieder polnischer Verbände im Deutschen Reich in den Konzentrationslagern Sachsenhausen und Ravensbrück) (omów. *Bogumił Rudawski*)
- 308 | Rolf-Dieter Müller, Wspólny wróg. Hitlerowskie Niemcy i Polska przeciw Związkowi Radzieckiemu (mów. *Olaf Bergmann*)
- 314 | Andrew Demshuk, The Lost German East: Forced Migration and the Politics of Memory, 1945-1970 (omów. *Maciej B. Stępień*)
- 317 | Mirosław Ossowski, Literatura powrotów – powrót literatury. Prusy Wschodnie w prozie niemieckiej po 1945 roku (omów. *Roman Dziergwa*)
- 320 | Sławomir Buryła, Dorota Krawczyńska, Jacek Leociak (red.), Literatura polska wobec Zagłady (1939-1968) (omów. *Jerzy Kałczyński*)
- 324 | Anna Zofia Musioł, Erinnern und Vergessen. Erinnerungskulturen im Lichte der deutschen und polnischen Vergangenheitsdebatten (omów. *Agata Domińska*)
- 330 | Eliza-Maria Hiemer, Generationenkonflikt und Gedächtnistradierung: Die Aufarbeitung des Holocaust in der polnischen Erzählprosa des 21. Jahrhunderts (omów. *Dominika Gortych*)
- Z KRONIKI NAUKOWEJ
- 335 | *Bernard Linek, Magdalena Moj*
Totalitaryzm i pamiętanie. Śląskie doświadczenia i ślady nazizmu oraz komunizmu

RADA REDAKCYJNA

Członkowie krajowi: Włodzimierz Anioł, Jan Barcz, Marian Golka, Jerzy Kałużny, Marcei Kosman, Michał Nowosielski (przewodniczący), Aleksander Posern-Zieliński, Jerzy Strzelczyk, Anna Wolff-Powęska

Członkowie zagraniczni: Klaus Bachmann, Stefan Garsztecki, Hans Henning Hahn, Jonathan Huener, Henryka Ilgiewicz, Rudolf Jaworski, Kai Olaf Lang, Guglielmo Meardi, Jaroslav Panek, Klaus Ziemer, Katarzyna Zukowska-Gagelmann

REDAKTORZY TEMATYCZNI

Przemysław Hauser, Jerzy Kozeński, Tomasz Schramm – historia, Andrzej Kwilecki – socjologia, Hubert Orłowski – nauki o kulturze, Tomasz Rynarzewski – ekonomia

Piotr Jabkowski – redaktor statystyczny

Anna Murawska – redaktor językowy (język polski)

Eberhard Schulz – redaktor językowy (język niemiecki)

Jonathan Chumas – redaktor językowy (język angielski)

RECENZENCI ZEWNĘTRZNI

Dieter Bingen, Michał Chmara, Bożena Górczyńska-Przybyłowicz, Bernadette Jonda, Albert Kotowski, Matthias Kneip, Peter Oliver Loew, Hienadz Sahanowicz, Janusz Sawczuk, Janusz J. Węc

KOLEGIUM REDAKCYJNE

Redaktor naczelny: Natalia Jackowska

Członkowie: Marek Mikołajczyk, Anna Potyrała, Ilona Romiszewska

Sekretarz redakcji: Romualda Zwierzycka

Tłumaczenia w języku angielskim: Małgorzata Wiertelwska

Publikacja dofinansowana przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego
oraz Stowarzyszenie Instytut Zachodni

Adres redakcji: Instytut Zachodni, 61-854 Poznań, ul. Mostowa 27

Redakcja nie zwraca materiałów niezamówionych oraz zastrzega sobie prawo skracania
i adiustacji tekstów

Wszystkie teksty są indeksowane na stronach internetowych: www.ceeol.com i www.ebscohost.com,
a streszczenia w języku angielskim: www.cejsh.icm.edu.pl

Czasopismo jest recenzowane

Informacje dla autorów oraz dotyczące procedury recenzowania są dostępne na stronie internetowej.

Redakcja wdrożyła procedurę przeciwdziałania praktykom *ghostwriting* i *guest authorship*

Wersja papircowa pisma jest wersją pierwotną (referencyjną).

WYDAWCA: INSTYTUT ZACHODNI, INSTYTUT NAUKOWO-BADAWCZY

61-854 POZNAŃ, UL. MOSTOWA 27

tel. 61 852 28 54; fax 61 852 49 05; e-mail: wydawnictwo@iz.poznan.pl; www.iz.poznan.pl
www.pz.iz.poznan.pl

WYDAWNICTWO I DRUKARNIA UNI-DRUK s. j.

62-030 Luboń, ul. Przemysłowa 13, tel. 61 899 49 49 do 52

Vergangenheit – Gedächtnis - Zukunft

Jerzy Kałczyński, Wem gehört die Geschichte? Überlegungen eines Literaturkenners

Julita Makaro, Die Erinnerung an eine nationale Nachbarschaft. Zu der Ausstellung „Tür an Tür Polen-Deutschland 1000 Jahre Kunst und Geschichte“

Ernest Kuczyński, Gegen das Vergessen. Jürgen Fuchs und die Erinnerung an die zweite deutsche Diktatur

Pierre-Frédéric Weber, Über die Veränderungen des offiziellen Gedenkens in Europa nach 1989. Der Staat und das Gedenken in Polen und in Frankreich

Jolanta Mikołajczyk, Die Pflege der Gräber der Kriegsgesopfer als Komponente der vom Staat betriebenen Erinnerungspolitik. Rechtsgrundlagen und Beispiele aus der Praxis

Dariusz Łukasiewicz, Die preußische Mentalität - kleinbürgerlich, protestantisch oder kapitalistisch? Preußen 1806-1871

Tadeusz Kotłowski, Das Problem der deutschen Reparationen nach dem Ersten Weltkrieg

Dariusz Jeziorny, Die internationale Geltung Österreichs in der Regierungszeit Karl Renners in der Einschätzung der polnischen Diplomaten

Katarzyna Jedyńkiewicz-Mróz, Die Genesis und die Umstände der Entstehung der Bewegung „Freies Deutschland“ unter den deutschen Kriegsgefangenen in der UdSSR (1941-1943)

Marek Andrzejewski, Aus der Geschichte der deutschen Nationalhymne

Bohdan Piętka, Die Häftlinge mit dem rosa Winkel im KZ Auschwitz

Agnieszka Dylewska, Dagmar Leupolds Vaterroman „Nach den Kriegen“ als Zwischenreich von Identitätsfindung und Gedächtnis

Michał Siekierka, Der Einfluss der politischen und der gesellschaftlichen Erinnerung auf die Entwicklung der polnisch-ukrainischen Beziehungen nach 1991

Monika Wójcik-Żołądek, Von Königsberg nach Kaliningrad. Die Namen der Städte als Träger der Erinnerung

Małgorzata Praczyk, Die Kopierung von Erinnerungsstätten. Der Fall des Denkmals an den Posener Juni 1956

Łukasz Skoczylas, Der (Wieder)aufbau des königlichen Schlosses in Posen und die Auseinandersetzungen über die Posener öffentliche Erinnerung

The Past – Memory – The Present

Jerzy Kałczyński, Who Owns History? Reflections of a Literary Scholar

Julita Makaro, The Memory of Neighbouring Nations. On the Exhibition “Side by Side. Poland-Germany. 1000 Years of Art and History”

Ernest Kuczyński, Against Forgetfulness. Jürgen Fuchs and Memory of the Second German Dictatorship

Pierre-Frédéric Weber, On Changes in Official Memory in Europe after 1989. The State and Remembrance in Poland and France

Jolanta Mikołajczyk, Protection of Graves of War Victims as a Component of State-Led Policy of Remembrance. Legal Grounds and Examples of Realization

Dariusz Łukasiewicz, Which Mentality: Prussian, Bourgeois, Protestant or Capitalist? Prussia 1806-1871

Tadeusz Kotłowski, The Problem of German Reparations after the First World War

Dariusz Jeziorny, The International Significance of Austria under Chancellor Karl Renner in the Assessment of Polish Diplomacy

Katarzyna Jedyńkiewicz-Mróz, The Origin and Circumstances of the Formation of the “Freies Deutschland” Movement among German Prisoners of War in the USSR (1941-1943)

Marek Andrzejewski, From the History of the German National Anthem

Bohdan Piętka, Prisoners with a Pink Triangle in KL Auschwitz

Agnieszka Dylewska, Dagmar Leupold’s Novel “Nach den Kriegen” as the Sphere between Newly Found Identity and Memory

Michał Siekierka, Political Memory versus Social Memory in the Shaping of Polish-Ukrainian Relations after 1991

Monika Wójcik-Żołądek, From Königsberg to Kaliningrad. City Names as Places of Memory

Małgorzata Praczyk, Copying of les Lieux de mémoire. The case of Poznań 1956 Protests Memorial

Łukasz Skoczylas, The Re/Building of the Royal Castle in Poznań and the Dispute over Poznań’s Social Memory